

Citation: Bozkurt, O., & Çakmak, N.B., Teknoloji Kabul Modeli Perspektifinden Bağımsız Denetçilerin Bilgisayar Destekli Denetim Programlarını Kullanıma İlişkin Tutum Ve Davranışlarının Potansiyel Fayda Beklentisi Üzerine Etkisi, BMIJ, (2020), 8(4): 607-646, doi: <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v8i4.1576>

TEKNOLOJİ KABUL MODELİ PERSPEKTİFİNDEN BAĞIMSIZ DENETÇİLERİN BİLGİSAYAR DESTEKLİ DENETİM PROGRAMLARINI KULLANIMA İLİŞKİN TUTUM VE DAVRANIŞLARININ POTANSİYEL FAYDA BEKLENTİSİ ÜZERİNE ETKİSİ¹

Orhan BOZKURT ²

Received Date (Başvuru Tarihi): 23/07/2020

Nazlı Bahar ÇAKMAK ³

Accepted Date (Kabul Tarihi): 3/11/2020

Published Date (Yayın Tarihi): 10/12/2020

Çalışmada ilk yazar Sorumlu Yazar (Corresponding Author) rolündedir.

ÖZ

Anahtar Kelimeler:

Program Kullanma Yeterliliği,
Performans Beklentisi,
Potansiyel Fayda

JEL Kodları:

M41,

M42

Bilgi teknolojileri programları tarafından geliştirilen bilgisayar destekli denetim programları (BDDP) ve yöntemlerinin, denetim faaliyetlerinde daha fazla kullanılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu araştırma, bir taraftan bağımsız denetçilerin kullandıkları bilgisayar destekli denetim programlarını kullanma eğiliminin neler olduğunu araştırırken diğer yanda da (BDDP)'dan beklenen kullanım faydalarının gerçekleşip gerçekleşmeme düzeyini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu amaçla, literatürde teknoloji uygulamalarından beklenen faydayı ölçmede öne çıkan Teknoloji Kabul Modeli (TKM) kullanılmıştır. Modelimizde (BDDP)'nin denetçiler tarafından kullanım düzeyini test etmek üzere; iki bağımsız, iki ara ve bir bağımlı değişken hazırlanarak aralarındaki ilişkiyi ölçmek için ölçekler kullanılmıştır. Modelimizdeki değişkenler arası ilişkileri ölçmek için Türkiye'nin yedi ayrı büyük ilinde faaliyet gösteren bağımsız denetçilerle görüşülerek anket uygulaması yapılmıştır. Modelleri ölçmek için araştırmaya dayalı test yöntemi, research-based view (RBV) uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; denetçinin performans beklentisinin, elde edeceği potansiyel faydası üzerinde anlamlı pozitif etkiye sahip olduğu görülmüştür. TKM kapsamında; program kullanımında algılanan fayda ile kullanıma yönelik niyet ve davranış üzerinde olumlu bir ilişki vardır.

Keywords:

The Ability To Use Program Potential Benefits Performance Effort Expectancy

JEL Codes:

M41

M42

¹ Bu çalışma Doç. Dr. Orhan Bozkurt danışmanlığında, Yüksek Lisans öğrencisi tarafından Bursa Uludağ Üniversitesi SBE'nde yönetilen "Maliyetleme Yöntemlerinin İşletmelerin Fiyat Belirleme Kararları Üzerine Etkisi; VUK, BOBİ FRS ve TFRS Karşılaştırmalı Analizi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasının anket verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

² Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi İnegöl İşletme Fak. İşletme Böl., obozkurt@uludag.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5797-3370>

³ Uludağ Üniversitesi, S.B.E., Yüksek Lisans Öğrencisi, naz@verdeta.com.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0894-8889>

EXTENDED ABSTRACT

THE EFFECT OF INDEPENDENT AUDITORS' ATTITUDE AND BEHAVIOR RELATED TO USING COMPUTER ASSISTED AUDIT PROGRAMS ON THE POTENTIAL BENEFIT EXPECTATIONS FROM THE PERSPECTIVE OF THE TECHNOLOGY ACCEPTANCE MODEL

1. LITERATURE

1.1. RESEARCH SUBJECT

The present study aimed to measure the benefits which the independent auditors using the computer-assisted auditing programs would provide as a result of using these programs within the scope of the technology acceptance model (TAM). In the study, it was aimed to measure if an auditor's facilitating factors, social factor behaviours and ability to use programs provided the expected benefit from auditing programs and as a result in what direction his/her intention to use the technology changed. In previous studies made on the variables of the subject, it was mostly determined that the use of auditing programs would yield positive results and the intention to use them would increase (Davis, 1986; Davis, Bagozzi and Warshaw, 1989; Malhotra and Galletta, 1999; Venkatesh, Morris, Davis and Davis, 2003; Stoel, Havelka and Merhout, 2012; Kim, Kotb and Eldaly, 2016). However, it was found in the study made by Ahmi and Kent (2013, p.21) that since the auditing programs are an element of cost for auditors, they were not willing to use these programs very much

1.2. RESEARCH PURPOSE AND IMPORTANCE

The profession of accounting auditing needs to use technology more with each passing day. Significantly, the increase in international capital movements has required the data produced in the field of auditing to be more rapid and reliable. Moreover, in order to meet demands coming from customers in time, independent auditors are required to use these programs. Mostly, providing users to get benefit from independent auditing reports with reliable information reflecting the truth depends on the preparation of reports systematically. The purpose of this study is to measure the benefit which independent auditors obtain based on their use of auditing programs, on the one hand, and create awareness about information technologies, on the other hand.

1.3. CONTRIBUTION of the ARTICLE to the LITERATURE

This study aimed to measure the information technologies using the level of auditors carrying out the profession of accounting auditing. The subject has not been investigated very much. In this respect, the study aimed to contribute to previous studies in the literature by investigating into if the social benefit, program using competence and facilitating factors would increase the auditor's performance expectation and potential benefit and, if there were any, reveal differences.

2. DESIGN AND METHOD

2.1. RESEARCH TYPE

This study discusses behaviours exhibited by independent auditors about programs which they use in their auditing activities. In the study, qualitative methods and techniques were used. It was aimed to measure the auditor's program-based potential benefit expectations.

2.2. RESEARCH PROBLEMS

The problem which we put forward in our study reads as follows:

In the field of accounting and auditing, do independent auditors derive the targeted benefit from programs which they use (within the scope of the intention to use them in the future, too)?

2.3. DATA COLLECTION METHOD

The study was carried out in the cities located in the Marmara, Aegean and Central Anatolia regions, including the highest member population of the profession in Turkey. These cities are Bursa, Istanbul, Izmir, Ankara, Bilecik, Konya, Balikesir, Eskisehir and Ankara. Moreover, a few examples

were selected from other regions. The questionnaire forms were both sent through the mail and filled face-to-face by visiting the profession members' offices. The variables of Performance Expectation, Social Benefit, Program Using Competence, which are included in the questionnaire, were prepared by adapting from Bierstaker, Janvin and Jordan (2014) and the variable of Potential Benefits was prepared via adapting from Braun et al. (2003). By the end of 2019, the number of auditors authorized as independent auditors is 18.621. Of these, 3.069 are Certified Public Accountants and 15.552 are Independent Accountant and Financial Advisors. According to this, 83,5% of the total independent auditors are composed of Independent Accountant, and Financial Advisors and 16,5% of them are composed of Certified Public Accountants.

2.4. QUANTITATIVE / QUALITATIVE ANALYSIS

In this study, a questionnaire was used as a data collection method. In order to evaluate the collected data, SPSS for Windows 23.0 statistical package program was used, and the correctness of the hypotheses was tested via statistical methods and SPSS. For this purpose, the factor analyses, reliability analyses, correlation analyses and regression analyses of the variables of the study were carried out.

2.5. RESEARCH MODEL

In the study, while the auditors' potential benefits composed the dependent variable, their program using competence, facilitating factors, social effect and performance expectation composed the independent variables.

2.6. RESEARCH HYPOTHESES

The developed hypotheses are as follows:

- H1. There is a significant positive relationship between a program using competence and performance expectation.
- H2. There is a significant positive relationship between a program using competence and social effect factors.
- H3. There is a significant positive relationship between facilitating factors and performance expectation.
- H4. There is a significant positive relationship between facilitating factors and social effect factors.
- H5. There is a significant positive relationship between social effect factors and performance expectation.
- H6. There is a significant positive relationship between performance expectation and potential benefit.

3. FINDINGS AND DISCUSSION

3.1. FINDINGS as a RESULT of ANALYSIS

In the first model, the effects of facilitating factors and program using competence on the variable of social effect were looked in; in the second model, the effects of the independent variables of facilitating factors and program using competence on the dependent variable of performance expectation were examined; in the third and the fourth models, the effect of the independent variable of social effect on performance expectation and that of performance expectation on the potential benefit were investigated. According to the results belonging to these variables, the variances belonging to the variables were found as 942 for the program using competence, 802 for facilitating factors, 952 for social benefit and 898 for performance expectation. As it is seen in the table, the total accounted variance was found as 96,50%. According to the results of the correlation analyses, the correlations between potential benefit and performance expectation, between social benefit, a program using competence and facilitating factors were calculated as 0,493, 0,490, 0,526 and 0,276, respectively.

3.2. HYPOTHESIS TEST RESULTS

As a result of the analyses, the values of $R^2= ,368$ and $F= 7,825$ were obtained at the level of $\rho < 0,00$. As a result of the regression analysis, significant correlations were found in the positive direction between performance expectation and program using competence at the level of $\rho < 0,20$ and between performance expectation and facilitating factors at the level of $\rho < 0,01$. These results indicate that H_1 and H_3 were stated correctly. Secondly, the dependent variable of social benefit and performance expectation and facilitation factors were subjected to analyses. As a result of the analyses, the values of $R^2= 0,318$ and $F= 187064$ were obtained at the level of $\rho < 0,00$. Thirdly, the dependent variable of performance expectation and the intermediate variable of social benefit were taken into analysis. As a result of the analyses, the values of $R^2= 0,386$ and $F= 5,622$ were obtained at the level of $\rho < 0,00$. As a result of the regression analysis, significant relationships were found between performance expectation and social benefit at the level of $\rho < 0,00$ and between potential benefit and performance expectation at the level of $\rho < 0,00$. These results indicate that H_5 and H_6 were stated correctly.

3.3. DISCUSSING the FINDINGS with the LITERATURE

As a result of the study, it was first observed that social effect, facilitating factors and program using competence had a positive effect on performance expectation. In this scope, our thought which we put forward in the study showed consistency with other studies. The result reached in this study is in harmony with the ones obtained by Davis, Bagozzi and Warshaw (1989, p.22) and reported in the way that if information technologies are used together with facilitating factors and frequently, the benefit of technology is reaped and auditor enterprises may reach their expectations (Davis, 1986, p.8). Moreover, the inter-variables relationship which we put forward above in the study is also observed in the studies made by Overton (1987, p.17) and Venkatesh, Morris, Davis and Davis (2003, p.21). Another relationship taken in hand in our study is related to the potential benefit which an auditor will derive depending on his/her performance expectation. It is observed in the reached finding that there is an essential connection between the increase in an auditor's speed and efficiency in the auditing process and the potential benefit, which indicates that more effective results can be obtained. This finding shows that auditing programs have a significant effect on auditors' performances in their working lives. This result shows parallelism with such findings included in the literature as auditor's efficiency and benefit (for example, Moorthy, Mohamed, Gopalan, San and Moorthy, 2011, p.24). The reached results indicate that depending on the benefit which auditors derive thanks to the increase in the level of using technology, and they will exhibit technology using behaviours more frequently and have the intention to maintain these behaviours of theirs in the future. This finding is in line with the literature. This finding is in harmony with the expectations of Stoel, Havelka and Merhout (2012) concerning the fact information technologies will increase the quality of auditing.

4. CONCLUSION, RECOMMENDATION AND LIMITATIONS

4.1. RESULTS of the ARTICLE

According to this, in order to derive more benefit from auditing programs (AP) and increase their performances, auditors need to develop their technology using a competence. At the same time, by using auditing programs, auditors can increase their speed and efficiency in auditing. However, another result reached in the study was that auditors were willing to use auditing programs, but the high cost of setting-up of these programs affected this willingness of auditors negatively. The high cost of setting-up of these programs poses a fundamental problem for auditors. However, in our opinion, although the program setting-up costs are high, the need for auditors to use programs will increase more, and the obtained outputs will increase together with increasing their using skills, and program setting-up costs will decrease in the long run. Another result obtained in the study was that auditors had sufficient knowledge in using auditing programs and showed their appreciation by stating not having had any difficulty in reaching technical teams when they faced a problem.

4.2. SUGGESTIONS BASED on RESULTS

Researchers should not content themselves with the factors which we naturally put forward in our study. In order to derive the highest benefit from auditing, it is necessary to investigate other factors as well. And alternative software should be used to decrease the program costs. In addition staff members to use auditing programs should be employed.

4.3. LIMITATIONS of the ARTICLE

A limitation of the study is the setting-up costs of auditing programs. The other limitations of the study are the lack of knowledge of how to use these programs, the long time elapsed during the adaptation of auditing standards and the fact that the auditors, as it is seen in the study results, are aged above the average may pose a vital obstacle before deriving computer-assisted potential benefit. As a result of the analyses, if we take into account most of the limitations mentioned above, it is seen that the optimistic view and the user intention of technology based on potential benefit will be affected.

1. GİRİŞ

Muhasebe ve denetim mesleği gün geçtikçe daha fazla teknolojiyi kullanmaya ihtiyaç duymaktadır. Özellikle uluslararası sermaye hareketlerinin artması denetim alanında üretilen verilerin daha hızlı ve güvenilir olmasını gerektirmiştir. Bu bakımdan literatürde, bilgi teknolojilerinin ürettiği verilerin ne ölçüde faydaya açık ve kullanılabilir olduğu tartışılmaktadır. Diğer yanda bilgi teknolojilerinin ve denetim programlarının kullanıcılarına sağladığı faydalar yanında bu programların edinim maliyeti ve kullanım bilgisine sahip olup olmama ayrı bir tartışma konusu haline gelmiştir. Tüm bu düşünceler aşağıda vereceğimiz gibi araştırmacılar tarafından birçok yönüyle incelenmektedir. Bu çalışma, muhasebe denetim alanındaki yayınlarda uzun süreden beri ele alınan konuların Türk denetçileri bakımından algılanışı üzerine yoğunlaşmıştır.

Günümüzde küresel iş ortamında, müşteri ve meslek mensubu tarafından bilgi teknolojilerinden (BT) beklentiler, denetim firmalarının çeşitli bilgisayar destekli programları ve tekniklerini kullanma ihtiyacını hızla artırmıştır (Kim ve diğ.,2016, s.20). Bilgi teknolojileri (BT); bilgi işleme, depolama ve bilgi analizinde otomatikleşmeyi sağlayan bir dizi bilgisayar tabanlı araç ve yöntemlerdir (Mokhitli ve Kyobe, 2019, s.5). Bilgi teknolojilerinin denetimde kullanılanları arasında en yaygın olanı genel denetim programıdır (GDP). Bu programın dışında istatistiki yöntemlerin ve hesaplamaların kullanıldığı denetim programları da vardır. Bunlar;

ACL, IDEA, CA'nın Easytrieve, İstatistiksel Analiz Sistemi ve Sosyal İstatistik Paketi Sciences (Debrecey, Lee, Neo ve Toh., 2005; Singleton, 2006). (<https://en.wikipedia.org/wiki/Easytrieve>) web tanımları ile ACL, IDEA, CA'nın Easytrieve yazılımlarının manası ve tanımlamaları şöyledir. Denetim Komut Dili anlamına gelen ACL, denetçilerin değişen teknoloji ile güncel kalmasına yardımcı olan bir veri analizi yazılımıdır. Bu yazılım, mevcut verilerin%100'ünü denetleme yeteneği sağlarken denetçilere olası sahtekârlık durumlarını ve veri düzensizliklerini tanımlamalarında yardımcı olur. IDEA Veri Analizi Yazılımı, verilerinizin yüzde 100'ünü hızlı bir şekilde analiz eden, veri bütünlüğünü garanti eden ve daha hızlı ve daha etkili denetimler sağlamak için veri analizi gerçekleştirmeyi hızlandıran kapsamlı, güçlü ve kullanımı kolay bir veri analiz aracıdır.

Easytrieve, programlamayı basitleştirmek için tasarlanmış bir bilgi alma ve veri yönetim sistemidir. İngilizceye benzeyen dili ve basit beyan ifadeleri, kapsamlı raporlar oluşturmak için gerekli araçları kolaylıkla sağlamaktadır.

Türkiye’de Denetim Programları: Sayıştay’ın yapmış olduğu bildirimine göre denetim programı bir denetim çalışmasının yürütülmesi için ön inceleme raporları sonuçlarına bağlı olarak hazırlanır. Diğer yanda, Sermaye Piyasası Kurulu'nun (SPK), "Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ"e göre denetim programı (28691 sayılı SPK tebliği);

"Bağımsız denetimin yürütülmesi sırasında her bir denetim alanı için uygulanması düşünülen denetim işlemlerini çalışma kâğıtlarıyla ilişkilendirerek, kalemler itibariyle çeşit, tarih ve süre ile görevlendirilen elemanlar bakımından ayrıntılı olarak belirlendiği dokümanı"

olarak tanımlanmıştır.

Ülkemizde de denetim amacına yönelik birçok denetim programı kullanılmaktadır. Türkiye’de kullanılan denetim programları, farklı isimlerle, muhasebe denetim faaliyetlerinin yürütülmesine katkı vermektedirler. Bu programlardan birisi Luca Bağımsız Denetim yazılımıdır. Bu program uzak masaüstü bağlantısıyla çalışmaktadır. Program TÜRMOB-TESMER tarafından geliştirilmiştir. Bu programın yetkililerinin açıklamasına göre; bu program ile Türkiye Denetim Standartları ve Türkiye Muhasebe Standartları çerçevesinde raporlar hazırlanabilmektedir. Ayrıca bu programla TFRS çevrimleri yapılabilir, istenilmesi durumunda hile denetimleri yapılabilir. Bir diğer özel sektör yazılımı Mikrokom Yazılım A.Ş. tarafından geliştirilen BDY.NET Bağımsız Denetim yazılımıdır. Program resmi internet sayfası açılmamalarına göre; bu program, Kamu Gözetim Kurumu (KGK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) düzenlemeleri kapsamında Bağımsız Denetim faaliyeti icra eden tüzel ve gerçek kişi denetçiler ile Tam Tasdik Kapsamında Denetim faaliyeti icra eden YMM’ler ve YMM’lik firmaları için hazırlanmıştır. Bir diğer denetim programı ise; (CAP) Bilgisayarlı Denetim Programıdır. Bu noktada tüm denetim programlarının adını

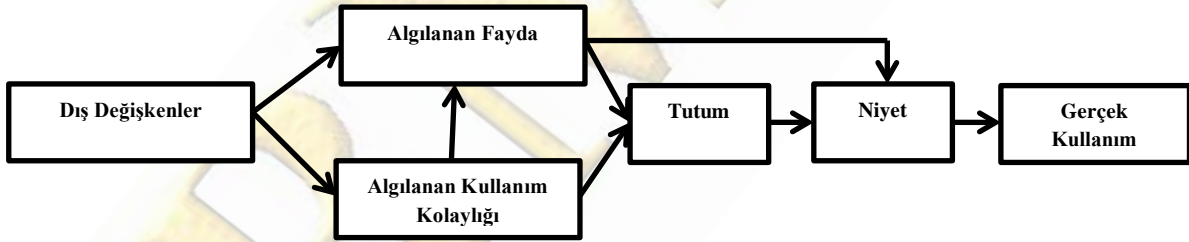
burada saymamız olanaksızdır. Ancak denetçiler bu programlardan istedikleri herhangi bir programı denetim faaliyetlerinde kullanabilirler.

Tüm bu programların beklentilere ne ölçüde cevap vereceği belli değildir. Programlar, denetim verilerini otomatik olarak tablo haline getirir, sıralar ve günceller (Overton, 1987, s.21). Böylece bilgi teknolojilerinden beklenen fayda elde edilir ve kullanıcılar büyük ihtimalle bu teknolojileri kullanmayı sürdürürler.

Günümüzün modern organizasyonları sadece dış denetimle yetinmeyip aynı zamanda iç denetim ve kontrollerini de sürekli olarak yapma eğilimindedirler. Bu davranış hem denetim verilerine duyulan ihtiyaçtan hem de bir alışkanlıktan kaynaklanabilmektedir. Modern organizasyonlarda elektronik veri işleme sistemlerine artan bağımlılık uygulayıcıları ve meslek kuruluşlarının önemli düzeyde ilgisini çekmektedir (Liang vd, 2001, s.40). Bu ilginin temelinde, artan iş yükü ve faaliyetlerin denetimine duyulan ihtiyaç yatmaktadır.

Literatürde teknolojinin insan hayatına etkisini esas alarak kullanıcı kabulü ve kullanıcı tatmininin sorgulanmasına yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Bunlardan bazıları (Ajzen, Fishbein, 1980, s.40-45) (Davis, Bagozzi ve Warshaw, 1989, s.21), TRA: Theory of Reasoned Action (Mantıklı Eylem Teorisi), TPB: Theory of Planned Behavior (Planlı Davranış Teorisi) (Ajzen, 1991, s.5) (Oktal, 2013, s.20-30); TAM: Technology Acceptance Model (Teknoloji Kabul Modeli) tarafından yapılan çalışmalardır. Bu çalışmalar bilgi teknolojilerinin kullanımının uygulayıcılara sağlayacağı faydaların ölçülmeyi hedeflemiştir. Mantıklı Eylem Teorisi; Mantıklı Eylem Teorisi (MET) (Fishbein ve Ajzen, 1980, s.2-15) inançlar ve değerlendirmelerin tutumlar ve tutumlarında davranışsal niyet üzerine ve normatif inançların sübjektif normlar üzerine etkisini test ederken bu norm ve tutumların davranışının gerçekleştirilmesi üzerine nasıl etki ettiği araştırmaktadır. Fishbein ve Ajzen'in (1980) Mantıklı Eylem Teorisi, çoğunlukla tüketici davranışlarına yoğunlaşır (Sheppard, 1988, s.325) ve tüketicilerin davranışlarının nasıl değiştiğini açıklamaktadır. Planlı Davranış Teorisi; insan davranışlarına dayanır (Ajzen, 2002, s. 8). Diğer bir tanımla; PDT, iyi bilinen mantıklı eylem teorisinin MET'nin bir uzantısıdır (Shih ve Fang, 2004, s.215). Mathieson (1991) teknoloji kabul modeli ile planlı davranış modeli arasında bir karşılaştırmayı ele almış, kullanıcı niyetlerinin tahmininde planlı davranışın daha özel

bilgiler sağladığını belirtmiştir. Teknoloji Kabul Modeli (TAM) ise; teknoloji kullanımının altında yatan nedenleri inceleyen bir ölçektir (Uzun ve ark., 2013, s. 12-15). Davis (1986) tarafından teorik altyapı ve sınanabilirliği ile yeni bir model önerilmiştir (Karahanna ve Straub, 1999, s.238). Bu model, Teknoloji Kabul Modelidir (TKM). Bu modelin teorik temelini Ajzen ve Fishbein'in (1980) mantıklı eylem teorisi oluşturmaktadır. Anlaşılması kolay ve kontrol edilebilir faktörler içerdiği için TKM en önde gelen model olarak kabul edilir (Wangpipatwong vd., 2008, s.56). Diğer kabul modelleri gibi bu model, bir teknolojiyi kullanmak için niyeti ve kullanımı analiz etmeyi amaçlamaktadır (Zengin ve Özkil, 2017, s.3). Bu bağlamda kişilerin teknolojiyi kullanma niyetleri sonunda performanslarının ne yönde değişeceğinden etkilenir. Burada performans göstergesi olarak iki unsur ortaya çıkar (Davis, 1986, s.8). Birincisi teknolojinin kullanımı durumunda performansın hangi boyutta artacağı, diğeri ise kişilerin bu teknolojiyi kullanırken ne kadar çaba sarf ettiğidir. Davis, Bagozzi ve Warshaw, (1989, s.22)'nin dediği gibi; eğer bilgi teknolojileri sistemli ve sıklıkla kullanılırsa teknolojinin faydası görülür ve işletmeler beklentilerine ulaşabilirler.

Şekil 1. Teknoloji Kabul Modeli (TKM)

Kaynak: (Davis, 1989)

Bu çalışma teknolojik gelişmelerle beraber daha fazla kullanım alanı bulan bilgisayar destekli programlarının denetçi kullanıcıları açısından kabulü ve kullanım düzeyini ölçmeyi hedeflemiştir. Aynı zamanda bu çalışma, bu yazılımlardan (programlardan) elde edilen faydaya karşılık edinim maliyetlerinin kullanıcılar tarafından nasıl algılandığı ve gelecekte de ne ölçüde kullanılacağı niyetini ölçmeyi hedeflemiştir ve elde edilecek sonuçlara göre hem literatüre hem de kullanıcılara katkı sağlamak hedeflenmiştir. Çalışma konuyla ilgili daha önceki çalışmaları bir bütün olarak incelemeyi hedeflerken aynı zamanda muhasebe denetim meslek

mensuplarının konuyla ilgili bakış açılarını da yansıtarak davranışsal tutumların oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Denetim alanında teknolojinin daha fazla kabulü ve kullanımı seviyesini ölçmeye yönelik olarak TKM'nin kullanılması muhasebe literatürü için de uygun olacaktır. Çünkü günümüzde hem muhasebe kayıtlarını tutan ve raporlayan hem de bu raporları denetlemede görev alanlar, bilgi teknolojilerini başka bir ifade ile paket programlarını yoğun bir şekilde kullanmaktadırlar.

Çalışmamız beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde; araştırma konusuna giriş yapılmıştır. İkinci bölümde; konuyla ilgili literatür araştırması yapılarak araştırma modelinde kullanılan değişkenler ile ilgili teorik çerçeve geliştirmiştir. Üçüncü bölümde; araştırma metodolojisine yer verilmiştir. Bu bölümde araştırma sonuçlarının testi için takip edilen yöntem açıklanmıştır. Dördüncü bölümde; araştırma sonunda ortaya çıkan sonuçların ele alınması ve literatürdeki diğer sonuçlarla ayrıntılı olarak karşılaştırılması yapılmıştır. Ayrıca sonuç kısmında; bağımsız denetçilerin kullandıkları denetim programlarını kullanım düzeyleri ile bu programların denetçilere sağlayacağı potansiyel fayda ilişkisi ele alınarak ve benzer çalışmalarla karşılaştırılarak ortaya çıkan sonuçlar tartışılmıştır. Beşinci bölümde ise; araştırmanın kısıtları sunulurken gelecekte konu ile ilgili yapılacak çalışmalara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMA VE HİPOTEZ GELİŞTİRME

Literatürde bilgi teknolojileri ile kullanıcıları arasındaki ilişkiyi inceleyen ve farklı sektör uygulamalarını içeren birçok çalışma yer almaktadır. Bu çalışma ise, kurulan modeline uygun olarak, teknoloji kabul modeli kapsamında bilgisayar destekli denetim programlarını kullananların sağlayacağı faydaları ölçmeyi hedeflemiştir. Çalışmamızda kolaylaştırıcı faktörler, program kullanabilme yeteneği ve sosyal faktörlerin denetim programlarından beklenen faydayı sağlayıp sağlamadığı ve sonuçta teknolojiyi kullanma niyetinin ne yönde değiştiği yönündeki ilişkiyi belirlemeye dönük ölçümleri hedeflenmiştir. Konuyla ilgili daha önce yapılan benzer çalışmalar ayrıntılı olarak aşağıda ele alınmıştır.

Stoel, Havelka ve Merhout (2012) yaptığı çalışmada; bilgi teknolojilerinin denetim üzerinde etkisini araştırmıştır. Yazarlar yaptıkları çalışmalarda bilgi

teknolojilerinin denetimin kalitesini artıracaklarını tespit etmişlerdir. Ancak, bu çalışmaların ölçülebilir yapılar sağlayamadığı, önerilen bu yapıların aynı mı yoksa farklı mı olduğunu dikkate almadıklarını belirtmiştir. Böylece Stoel, Havelka ve Merhout (2012) denetimden beklenen faydanın sağlanabilmesi için ilave faktörlerin de üzerinde durulması gerekliliğine işaret etmişlerdir.

Ahmi ve Kent'nin (2013, s.21) Birleşik Krallık ta yapmış oldukları çalışmada BDDP (Bilgisayar destekli denetim programları)'nin (diğer adı ile genelleştirilmiş denetim yazılımı-generalized audit software GAS) bağımsız denetçiler tarafından kullanım düzeyi ve beklentileri karşılama potansiyeli ölçülmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre bazı kullanıcılar BDDP'nin avantajlarının olduğunu fark etseler de bu uygulamaların maliyetlerinin yüksek olması sebebiyle iş hayatına bu programları sokmaları konusunda çok ta istekli olmadıklarını tespit etmişlerdir.

Kim, Kotb ve Eldaly (2016) tarafından yapılan çalışma, Genelleştirilmiş Denetim Yazılımlarının Mısırlı dış denetçiler tarafından kullanımını konu almış, GDY'nin özelliklerini ve kullanıcılar tarafından karmaşıklığının gerçek kullanımını nasıl etkilediği araştırılmıştır. Konu Teknoloji Kabul Modeli kapsamında incelenmiştir. Çalışma sonucunda, dış denetçilerin GDY kullanımının algılanan yararlılık ile pozitif bir ilişkisi olduğu belirlenmiştir.

Bilgi sistemlerinin sistematik olarak kullanılmaması durumunda teknolojiden beklenen faydaların elde edilmeyeceği, (Davis, Bagozzi ve Warshaw, 1989, s.4; Venkatesh, Morris, Davis ve Davis, 2003, s.40) buna bağlı olarak da bu teknolojilerden faydalanacak olanların ilerleme kaydedemeyeceği söylenebilir. Davis (1986) tarafından sunulan teknoloji kabul modeli ile (TKM), teknolojik bilgilerin son kullanıcılar tarafından kullanılması durumunda önemli faydalar elde edileceği belirtilmiştir.

Braun ve Davis (2003) yaptıkları çalışmada; denetimden sağlanan bilgilerin güvenilirliğine yönelik yapılan çalışma sonunda; bilgi teknolojileri tarafından üretilen bilgilerin yeterli düzeyde kullanılabilir olmadığını zaman zaman yanıltıcı sonuçlar doğurduğunu belirtirken bu sorunların tecrübe ile aşılabileceğini gözlemlemişlerdir.

Hansen ve MessierJr (1986) yapmış oldukları çalışmada; bilgisayarla yapılan denetim için bir karar destek aracı kavramı üzerinde çalışmışlar, teknolojiye dayalı bir prototip uzman sistemi geliştirmişlerdir. Modern bilgisayar denetiminin karmaşıklığının, etkili bir karar destek sistemine ihtiyaç duyduğunu belirtmişlerdir. Diğer yanda, Malhotra ve Galletta (1999) Davis, Bagozzi ve Warshaw (1989) ten farklı olarak sosyal etki sürecinin kullanıcının tutumunu etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Teknolojik gelişmelerin denetimde kullanışı sırasında teknik becerilere de ihtiyaç vardır. Eğer teknik beceri yeterli değilse denetimin planlanan şekilde yürüyemeyeceği söz konusu olur. Gelecekte denetim faaliyetlerinin planlanmasında teknolojik imkânlardan ve yazılımlardan faydalanmak gerekir. Bu bakımdan teknoloji kullanımı daha iyi planlama yapmayı (Moorthy, Mohamed, Gopalan, San ve Moorthy, 2011, s.20), teknolojik yöntemlerin sağladığı kolaylıkla denetim sürecini geliştirebilmeyi ve denetçinin bireysel verimliliğini artırabilir. (Moorthy, Mohamed, Gopalan, San ve Moorthy, 2011, s.21). Dolayısıyla verimli ve etkili bir denetim yapabilmek için yazılımlara bir başka ifade ile denetim programlarına ihtiyaç vardır. Her ne kadar teknolojiyi kullanmanın program maliyeti ve personel beceri eksikliği gibi kısıtları olsa da BDDP'nin kullanılması denetim verimliliğini ve etkinliğini artırma hedefine katkı sağlar (Bierstaker, Janvin ve Jordan, 2014, s.3). (Braun ve Davis, 2003, s.11)'nin ifade ettiği gibi, teknoloji adaptasyonlarının sisteme uygulanması sonucunda denetçilerin, BDDP kullanmaları durumunda potansiyel fayda elde edebilecekleri söylenebilir.

Teknoloji kabul modeli, yazılımların ve teknoloji kullanımlarının nasıl faydaya dönüşeceğini araştırmaktadır. Bu modelin dışında aynı amaca yönelik başka modeller de geliştirilmiştir. Bunlardan biri de Birleştirilmiş Teknoloji Kabulü ve Kullanımı Teorisidir (TKKBT). Daha önceki çalışmaların bilgi sistemlerinin yanı sıra bilgi teknolojileri kullanıcı kabulü ve tatminine yönelik araştırmaları kapsadığını belirten Oktal (2013) birçok modelin bir sentezi olan (Birleştirilmiş Teknoloji Kabulü ve Kullanımı Teorisini Venkatesh, Morris, Davis ve Davis'in (2003) geliştirildiğini belirtmiştir. Vankatesh ve diğ., (2003) sekiz farklı teori ve modeli birleştirerek bilgi teknolojilerini kullanma davranışını ölçmeye çalışmışlardır. Bu çalışmada teknolojinin kabulü ve kullanımının birleştirilmiş teorisi (TKKBT) UTAUT modeli üzerinden

açıklamaya çalıştığını belirten Nart ve Okutan (2015) modelin bilgi teknoloji kullanma davranışı üzerinde etkili olduğunu ve bu modelin literatürde oldukça kabul gördüğünü dile getirmişlerdir. Bu çalışmamızda; üstte sözü edilen modellerin karşılaştırılması yerine, muhasebe alanında daha fazla kabul gören TKM'i kapsamında davranışsal analiz yapmayı hedeflemiştir.

2.1. Program Kullanma Yeterliliği

Günümüzde denetim faaliyetlerinde bilgi teknolojileri olarak daha çok bilgisayarlarda kullanılan yazılımlar kullanılmaktadır. Bu yazılımlar denetim için geliştirilmiştir. Modern bilgisayarlar ile yapılan denetim, karmaşık bir sistemi kullanıcılara kolaylaştırarak elde etme faaliyeti olarak görülebilir. Bu bakımdan karmaşık sistemi kolaylaştırarak tanımlamak için etkili bir karar destek sistemi gerektirir (Hansen ve MessierJr, 1986, s.40). Bu sistem de bilgisayarlarda kullanılan programlarla sağlanabilir. Program kullanma yeterliliği arttıkça yani algılanan kullanım kolaylığı kullanıcılar açısından olumlu ise tutum ve niyetler de bu yönde olumlu olarak daha fazla bilgi teknolojilerini kullanmayı hedefleyecektir. Böylece, bu kullanıma bağlı olarak verimlilik artarken gelecekte daha çok bilgi teknolojileri kullanılacaktır. Braun ve Davis (2003) yaptıkları çalışmada denetimde teknik beceri ve tecrübenin önemini ortaya koymuşlardır. Teknik becerilerin artması içinde daha fazla süreli program kullanımı gerekir. Çünkü program kullanımı arttıkça kullanıcının programa adaptasyonu da artacaktır. Denetçilerin denetim programlarını kullanmaları durumunda yüksek derecede rahatlık elde ettiklerini ancak diğer yanda üretilen bilgilerin yeterli düzeyde güvenilir olmadığını belirten Braun ve Davis, (2003) bu aksaklıkların ancak yetişmiş ve iyi eğitilmiş personeller ile giderileceğini tespit etmişlerdir. Eğer üretilen raporların güvenilirliği artırılırsa ve kullanıcıların niyetinin de daha uzun süreli bilgisayar kullanımı olursa bilgisayar teknolojisi, minimum zaman ile denetim verilerinden büyük miktarda bilgi alınmasını sağlayacaktır (Overton, 1987, s.15). Denetim programlarında programı kullanım yeteneği arttıkça elde edilecek rapor ve bilgi miktarı çeşitlenerek kullanıcıların beklentilerine daha çok cevap verilecektir. Örneğin; denetim programı bölüm performansını görsel olarak tasvir eden çeşitli grafikler üretebilir (Overton, 1987, s.17). Böylece denetimin hızlı bir geri dönüş süresi (Overton, 1987, s.17) olduğu için zaman tasarrufu da sağlanabilir.

Denetçinin program kullanabilme yeteneği kullanılan programdan elde edilecek faydası ile doğrudan bağlantılı olduğu söylenebilir. Günümüzde teknolojik gelişmeler özellikle muhasebe ve denetim alanında çok etkili olabilmektedir. Muhasebe ve denetim mesleki çok dinamik olan ve hızlı yasal değişiklikler içeren bir meslek olduğu için bir yanda bu tür değişikliklerin takip edilmesi ve müşterilere güvenli hizmet sağlanması sürdürülürken, diğer yanda yazılım sistemlerinin bu değişikliklere ayak uyduracak şekilde güncellenmesi önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden kullanılan denetim programlarının kullanımını kolay olması ve çok uzmanlık gerektirmemesi gerekir. Ayrıca yazılımcılar tarafından denetim firmalarına özel çözümler sunması durumunda programların uyumu için denetçi ve çalışanlarına hızlı bir kullanım bilgisi sağlamalıdır. Eğer denetim firmalarında bu şekilde bir bilgi akışı sağlanırsa programlardan beklenen faydaya bağlı olarak tutumları olumlu yönde değişecek bu durum aynı zamanda denetçilerin performansları da artacaktır. O halde;

H₁: Program kullanma yeterliliği ile performans beklentisi arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

H₂: Program kullanma yeterliliği ile sosyal etki faktörleri arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

2.2. Kolaylaştırıcı Faktörler

Algılanan fayda; meslek mensuplarının denetim programlarını kullanma sonucunda bekledikleri çıktı ile doğrudan ilişkilidir. Bu aşamada beklenen çıktı ile denetim verimliliğine bağlı olarak hızlı ve güvenilir bilgi elde edilir. Dolayısıyla bilgi teknolojilerinin kullanımı denetim faaliyetlerini kolaylaştıracaktır. Bu durumda kolaylaştırıcı faktörlerden söz edebiliriz. Kolaylaştırıcı faktörler; bireysel inanışların ve organizasyonel altyapı teknoloji kullanımının derecesi olarak tanımlanabilir (Mokhitli ve Kyobe, 2019, s.10). Bir başka ifade ile bu faktörler; organizasyonların teknolojiyi kullanarak bireysel becerilerini artırabilme yeteneklerini ifade eder. İşletmeler bu amaçlarla alt yapı çalışmaları yaparak, bilgi teknolojilerine yatırım yaparak denetim faaliyetlerinde bireysel yeteneklerini geliştirebilirler. Bu aşamada en önemli sorun bilgi teknolojilerini kullanabilme, uzman bilgiye sahip olma ve satıcılardan teknik destek sağlama imkânlarının olmasıdır. Çalışmamızda denetçilere bu üç düşünceye

yönelik fikirleri sorulmuştur. Bilgi teknolojilerini kullanmaları durumunda beklentilerinin ne ölçüde gerçekleşmesinde nasıl katkı sağladığı ölçülmeye çalışılmıştır. Algılanan fayda daha çok Davis'in (1989) çalışmasında tanımlanmıştır. Buna göre, eğer algılanan fayda daha fazla kullanıcıları teknolojiyi kullanmaya yönlendiriyorsa bu durumda bilgi teknolojilerini daha çok kullanma niyet de ortaya çıkmış olur. Teknolojiyi denetim faaliyetlerinde kullanabilmek için yazılım sistemlerinden yararlanmak ve bir program tabanlı sisteme dönüştürmek gerekir. Program tabanlı bir yaklaşımın denetçinin işi ile bilgilere hızlı erişmeleri için bir ara yüz imkânı tanırken aynı zamanda bu bilgi sağlama yani veri elde etme imkânı iş yükünü azaltarak denetimde kaliteyi de artıracaktır (Bachlechner, Thalmann, Manhart ve Bachlechner, 2014, s.2). Bu kolaylaştırıcı programlar kullanıcılara bilgisayar destekli denetim faaliyetinden beklenen zaman tasarrufunu artıracaktır. O halde;

H₃: Kolaylaştırıcı faktörler ile performans beklentisi arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

H₄: Kolaylaştırıcı faktörler ile sosyal etki faktörleri arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

2.3. Sosyal Etki

Muhasebe denetim alanında birçok bilgisayar destekli ticari yazılım mevcuttur. Bu yazılımlar, standart programlar halinde kullanıcı denetçilerin ve muhasebecilerin hizmetine sunulmaktadır. Ancak burada önemli bir sorun vardır. O da söz konusu programların ne ölçüde vergi mevzuatına uygun esnek bilgiler üretip üretmediğidir. Özellikle programların denetçiler açısından algılanan kullanılabilirliği ve beklentilere hızlı cevap vermesi bu kullanıcılar tarafından tercih sebebi olmaktadır. Bu noktada teknolojinin denetim alanına sağlamış olduğu katkıdan bahsedebiliriz. Eğer teknoloji denetim faaliyetlerini kolaylaştırıyorsa burada bir sosyal etki ortaya çıkar. Sosyal etki; teknoloji kullanımı konusunda bireysel algıların ölçümü başka bir ifade ile teknolojinin insanların üzerinde bırakmış olduğu etki olarak tanımlanır (Venkatesh, Morris, Davis ve Davis, 2003, s.2). Her ne kadar teknoloji ve buna bağlı olan otomasyon sistemleri çok önemli birer zaman tasarrufu ve standartlaşma aracı olsa da insanlar üzerinde bıraktıkları izler teknolojiyi kullanmada önemli olmaktadır. Literatürde teknolojik gelişmelerin denetim alanında kullanım niyetine etkisi üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların başında Venkatesh ve Davis'in (2000) önerdiği model

gelmektedir. Bu yazarlar teknolojinin denetim alanında kullanılması durumunda kullanım kolaylığı elde edildiği ve gelecekte de bu programları kullanma niyetlerinin olduğu ve böylece sosyal bir etkinin ortaya çıktığı belirtilmiştir. Bu çalışmayı yapan yazarlar TKM'nin geliştirilmesini sağlayarak TKM algılanan kullanılabilirlik ve kullanım niyetleri üzerindeki geçmiş sosyal etki ve bilişsel etkiye sahip yapıyı önermişlerdir. Diğer yanda, Malhotra ve Galletta (1999) Davis, Bagozzi ve Warshaw (1989) sosyal etki sürecinin kullanıcının tutumunu etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Sosyal etkinin, birey için önemli olan kişilerin, onun yeni bir sistemi kullanması gerektiğine inandığını bireyin algılama derecesi (Oktal, 2013, s.12) olduğuna göre denetim programlarını kullanma ihtiyacı olan yöneticilere böyle bir algının daha fazla sosyal etki oluşturması beklenir. Bu durumda teknolojinin insan davranışları üzerinde bırakmış olduğu etkinin insan performansını arttıracığı söylenebilir. O halde;

H₅: Sosyal etki faktörler ile performans beklentisi arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

2.4. Performans Beklentisi

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak müşterilerin beklentileri de artmıştır. Denetim standartları bu gelişmelerin zorluklarını karşılamak için denetçileri bilgisayar destekli denetim programlarını kullanmaya teşvik eder (Bierstaker, Janvin ve Jordan, 2014, s.5). Dolayısıyla bilgisayar destekli denetim programlarının denetçiler tarafından daha fazla kullanılması gerekir. Ancak; son araştırmalar BDDP kullanımının oldukça düşük olduğunu söyleyen (Bierstaker, Janvin ve Jordan, 2014, s.6) denetimde verimliliğin artışı için bu tekniklerin daha fazla kullanılması gerektiğini ifade ederler.

Denetim programlarının kullanımı verimliliğe bağlı olarak firma performansını artırabilir. Performans beklentisi, bireylerin teknoloji sistemlerini kullanması durumunda iyi performans elde etme derecesi olarak tanımlanır Venkatesh, Morris, Davis ve Davis, 2003, s.21). Teknoloji kullanımı daha iyi planlama yapmayı, teknolojik yöntemlerin sağladığı kolaylıkla denetim sürecini geliştirebilmeyi ve denetçinin bireysel verimliliğini artırabilir (Moorthy, Mohamed, Gopalan, San ve Moorthy, 2011, s.24).

TKM ve Teknoloji Kabulü ve Kullanımı Teorisi'ne (UTAUT) göre teknolojiden beklenen kullanıcıların fayda elde etmeleri ve önerilen programları kullanma niyetlerinin oluşmasıdır. Eğer böyle bir eğilim varsa davranışsal olarak insanlar daha fazla bilgi teknolojilerini kullanma yoluna gideceklerdir. Bu durumda hızlı iş becerisi geliştirecekler ve iş yaşamında yükselme sağlayabileceklerdir. Bu durumda;

H₆: Performans beklentisi ile potansiyel fayda arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

2.5. Potansiyel Fayda

Denetçiler kullandıkları programlardan algıladıkları kolaylık varsa, iş hayatlarında ileri gidiş mümkünse ve bu programları kullanmaya devam etmeleri durumunda daha da fazla fayda beklentileri varsa potansiyel faydadan söz edebiliriz. Özer, Özcan ve Aktaş (2010) muhasebeciler üzerinde yaptıkları çalışmada TKM'de algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, kullanıma yönelik tutum, davranışa yönelik niyet ve gerçekleşen davranış değişkenleri arasındaki ilişkileri test ederek şu bulguları elde etmişlerdir. Potansiyel fayda aynı zamanda denetimde verimlilik artışı sağlama, iş süreçlerinde hızlilik elde etme ve elde edilen bulgu sayısında artış ile ilişkilidir. Sonuçlar denetçilerin BDDP kullanmaları durumunda potansiyel fayda elde edebileceklerini göstermektedir (Braun ve Davis, 2003, s.20). Ancak teknolojik verilerin ışığında yapılacak denetim yapılabilmesi için bilgi teknolojilerini kullanabilme yeteneğine sahip olmak gerekir. Denetçiler, teknolojiyi denetim faaliyetlerinde kullanmanın artık kaçınılmaz olduğunun farkına varmalıdırlar. Bu konudaki yetersizlik BDDP'den beklenen faydayı azaltmaktadır (Braun ve Davis, 2003, s.21). Tek başına bilgi teknolojilerinin iş hayatına katkı vermesi beklenemez. Yani denetim programlarının elde edilmesi ve uzmanları tarafından sistemin kurulması her faaliyetin ve denetimin rahatlıkla yapılabileceği anlamına gelmez. Aksine esas başarılması gereken durum, programın kurulumu ve sonrası faaliyetlerle ilgilidir. Bu bakımdan beklenen potansiyel fayda için, program kullanabilme kabiliyetine sahip çalışanların istihdamı ve eğitimi gerekir.

3. METODOLOJİ VE ÖLÇME

Uygulama verileri toplanmadan önce araştırma yayın etiğine uyulmuş ve Bursa Uludağ Üniversitesi Etik İlkeleri ve Etik Kurulunun 03.06.2020 tarih ve 2020/03 sayılı

kararıyla etik kurul izni alınmıştır. Araştırma Türkiye'nin meslek mensubunun en fazla mevcut olduğu Marmara, Ege ve Orta Anadolu Bölgesinde yer alana şehirlerde yürütülmüştür. Bu şehirler; Bursa, İstanbul, İzmir, Ankara, Bilecik, Konya, Balıkesir, Eskişehir ve Ankara'dır. Ayrıca az da olsa örnekler diğer bölgelerden de seçilmiştir. Anket formları hem posta yoluyla gönderilmiş hem de meslek mensuplarının bürolarına gidilerek yüz yüze doldurulmuştur. Ayrıca Birlik ve Meslek odaları (TÜRMOB) ile temasa geçilerek denetim toplantı ve organizasyonları takip edilerek denetçilerin toplu olarak bulunduğu ortamlarda da anketler uygulanmıştır.

Türkiye bağımsız denetim alanında Dünya ile ortak hareket etme ve Uluslararası Denetim Standartlarını kendi mevzuatına uyumlu hale getirebilmek için Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumunu (KGK) oluşturarak yasal alt yapı çalışmalarını başlatmıştır. Özellikle Türkiye'de Uluslararası sermaye hareketleri çok hızlanmıştır. Bu durum finansal tabloların güvenilir bilgi üretmesini daha da gerekli hale getirmiştir. Bilindiği gibi Uluslararası Muhasebe Standartları (UFRS) temel amaç ve kapsamını daha çok yatırımcı odaklı oluşturmuştur. Uluslararası Denetim standartları da bu kapsamda hazırlanan finansal tablo ve eklentilerinin ihtiyacı ne ölçüde karşıladığı ve sunulan raporların ne ölçüde doğru ve gerçek durumu yansıttığı konusunda güvence veren raporların taşınması gereken standartları ortaya koymaktadır. Türkiye kendi denetim standartlarını Uluslararası Standartlara uygun olarak oluşturma ve uygulama aşamasındadır.

Türkiye'de UFRS ve TFRS'ye uygun hazırlanmış finansal tabloların denetimi için denetçilerin kimler olabileceğini belirlemiş ve yasal denetçi şartlarına uygun olarak denetçi belgelerini vermiştir. Denetçi olabilmek için öncelikle sınav koşulu vardır. Bu sınavda başarılı olanlara denetçi ruhsatı verilmektedir. Aynı zamanda Türk Denetim Standartlarının uygulanmasında daha fazla denetçiye ihtiyaç duyulduğu düşüncesiyle muhasebe ve denetim meslek mensuplarının belirli süre ve unvan taşımaları karşılığında 2013 ve 2014 yıllarında bir program düzenlenmiştir. Belirlenen eğitim süresini tamamlayanlara denetçi unvanı verilmiştir. Bağımsız denetim yetkisini kullananlar denetçi ruhsatı almış SMMM'ler, Yeminli mali müşavirler (certified public accountant -CPA) ve bağımsız denetim firmalarıdır.

2019 sonu itibariyle bağımsız denetçi olarak yetkilendirilen denetçi sayısı 18.621 kişidir. Bunların 3069 adedi YMM, 15.552 adedi ise SMMM meslek mensubudur. Buna göre; toplam bağımsız denetçinin yüzde 83,5'i SMMM'lerden, yüzde 16,5'i ise YMM'lerden oluşmaktadır. Bu denetçilerin dışında ayrıca Türkiye'de dört büyük uluslararası denetim firmaları (Deloitte, Ernst & Young, KPMG ve Pricewaterhouse Coopers) da denetim faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu firmalar uluslararası denetim standartlarının uyumlaştırılmasında önemli roller yüklenmektedirler. Anket soruları araştırmanın amacına yönelik olarak, uluslararası alanda kabul görmüş dergilerde yayınlanan makaleler araştırılarak tespit edilmiştir (Bierstaker, Janvin ve Jordan, 2014), (Braun ve Davis, 2003), (Bierstaker, Janvin ve Jordan, 2014). Ankette yer alan performans beklentisi, program kullanma yeterliliği, sosyal fayda, program kullanma yeterliliği faktörleri değişkenleri (Bierstaker, Janvin ve Jordan, 2014, s.5) ten, potansiyel faydalar değişkeni ise (Braun ve Davis, 2003, s.15) ten adapte edilerek hazırlanmıştır. Bu çalışmada yer alan sorularla, Türkiye bağımsız denetçilerinin bilgi teknolojilerini kullanmaya bağlı olarak gelecekteki tatmin ve beklenti düzeyi öğrenilmeye çalışılmıştır. Anket sorularında 5'li Likert ölçeği (1'den 5'e kullanılmış 5=tamamen katılıyorum; 4= katılıyorum;3= kararsızım; 2=katılmıyorum; 1= kesinlikle katılmıyorum kullanılmıştır. Araştırma sorularına verilen cevaplar ve oranları Tablo 1'de olduğu gibidir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

<u>Cinsiyet</u>	<u>Frekans</u>	<u>Yüzde</u>
Erkek	80	74,0
Kadın	28	26,0
<u>Denetçi İşletmelerin Büyüklüğü</u>		
Yerel	73	67,5
Bölgesel	13	12,0
Ulusal	5	5,0
4 Büyük	17	15,5
<u>Denetçi Unvanı</u>		
Denetçi Yardımcısı	11	10,1
Denetçi	58	53,8
Baş denetçi	12	11,1
Sorumlu Ortak Baş Denetçi	20	18,5
Kıdemli Denetçi	7	6,5

Anketi cevaplayan denetçilerin önemli düzeyde erkeklerden %74,0 oluştuğu, kadınların ise %26 seviyesinde olduğu görülmektedir. Bu durum meslekte erkek ağırlıklı bir profil olduğunu göstermektedir. Ankete katılanların işletme büyüklüğüne bakıldığında, cevaplayıcıların %67,5 yerel, %12,0 bölgesel, %15,5 4 büyük ve %5,0 ulusal düzeyde büyüklükte olduğu görülmektedir. Araştırmada yer alan denetçilerin yaş ortalamalarına bakıldığında %72,9 ile kırk bir yaş ve üstü, %17,5 ile 31-40 yaş ve %9,6 ile de 30 yaş altı olduğu görülmektedir. Genel olarak denetim faaliyetinin daha çok 40 yaş üstü kişilerce yürütüldüğü, bu durumun sonuçta bu kişilerin tecrübeli meslek mensubu olduklarının bir göstergesi olduğu şeklinde yorumlanması gerekir. Tablo.1’de görüldüğü gibi bu kişilerin sahip oldukları unvanlar sorulmuştur. Alınan cevaplara ilişkin yapılan dağılımda, anketi cevaplayanların %10,1 i denetçi yardımcısı, %53,8’i denetçi, 11,1 baş denetçi, %18,5 sorumlu ortak baş denetçi ve %6,5’inin de kıdemli denetçi olduğu görülmektedir.

Hipotez Özetleri

H₁: Program kullanma yeterliği ile performans beklentisi arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

H₂: Program kullanma yeterliği ile sosyal etki faktörleri arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

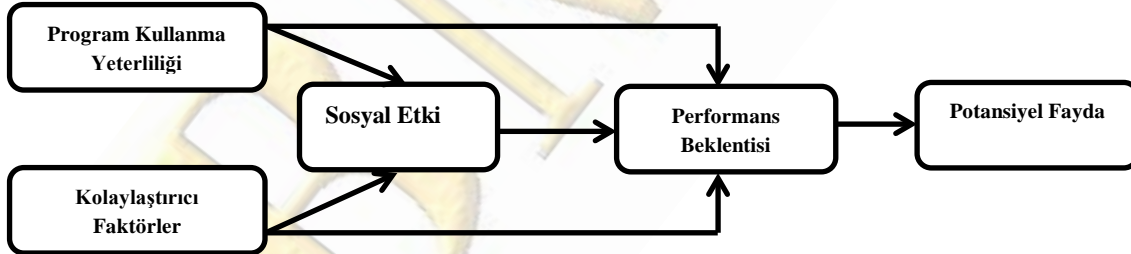
H₃: Kolaylaştırıcı faktörler ile performans beklentisi arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

H₄: Kolaylaştırıcı faktörler ile sosyal etki faktörleri arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

H₅: Sosyal etki faktörler ile performans beklentisi arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

H₆: Performans beklentisi ile potansiyel fayda arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.

Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmıştır. Toplanan verilerin değerlendirilmesi için SPSS for Windows 23.0 istatistik paket programı kullanılarak, hipotezlerin doğrulanıp doğrulanmadığı istatistik yöntemler ve SPSS yardımıyla test edilmiştir. Bu amaçla araştırmaya konu olan değişkenlerin faktör analizleri, güvenilirlik analizleri, korelasyon analizi ve regresyon analizleri yapılmıştır.

Şekil 2. Araştırma Modeli

3.1. Faktör Analizi Sonuçları

Anket uygulamasından elde edilen veriler, hipotez yapısına uygun olarak faktör analizine tabi tutulmuştur. Bu analizde; denetçilerin ve denetim mesleği ile ilgilenenlerin bilgisayar destekli denetim programlarını kullanma niyet ve tutumlarının gelecekteki davranışları üzerine etkisini ölçmek amacıyla değişkenler oluşturulmuştur. Konuyla ilgili (Oktal, 2013, s.6) tarafınca yapılan eğitimle ilgili olarak yürütülen çalışmada teknolojinin etkisini ölçerken TKM yerine Teknoloji Kabulü ve

Kullanımı Teorisi'ne (UTAUT)'ni kullanmış ve teknolojiden beklenen kullanıcıların fayda beklentilerini ölçmüştür. Ayrıca yine Özer ve ark, (2010)'in muhasebeci meslek mensuplarının TKM kapsamında bilgi teknolojileri ve programlarını kullanma niyeti üzerine bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada ise; denetçilerin eğilimlerinin ölçümü için (Oktal, 2013, s.7)'in kullandığı (UTAUT) model yerine TKM üzerinden analize tabi tutulmuştur. Birinci modelde bağımsız değişken olarak; kolaylaştırıcı faktörler, program kullanma yeterliliğinin bağımlı değişken sosyal etkiye, ikinci modelde bağımsız değişken olarak; kolaylaştırıcı faktörler, program kullanma yeterliliğinin bağımlı performans beklentisine etkiyi, üçüncü ve dördüncüde modelde bağımsız değişken olarak; sosyal etkinin performans beklentisine, performans beklentisinin potansiyel faydaya olan etkisine bakılmıştır. Bu değişkenlere ait sonuçlar Tablo 2'de görülmektedir. Toplam açıklanan varyans tabloda görüldüğü gibi %96,50 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2. Bağımlı Değişkenlere Ait Faktör Yükleri

Toplam Açıklanan Varyans: 96,5%	kulyet	kolfak	osfay	erfbek
Alfa	942	802	952	898
1.Kullandığım denetim programının (DP) iş hayatımda yararlı olacağını düşünüyorum.	,852			
2.Denetim programı (DP), görevlerimi daha hızlı gerçekleştirmemi sağlıyor.	,869			
3.Denetim programını (DP) kullanmak verimliliğimi artırıyor.	,866			
4.Eğer (DP) daha çok kullanırsam, işimde yükselme şansımı artıracam.	,785			
5.Kullandığım denetim programının (DP) kullanımı açık ve anlaşılırdır.		,793		
6.(DP)'ni kullanarak uzmanlaşmak benim için kolaydır.		,72		
7.(DP) uygulamalarını anlamak zordur.		,575		
8.(DP)'ni çalıştırmayı öğrenmek benim için kolaydır.		,768		
9.Bana yön veren yöneticiler (DP)'ni kullanmam gerektiğini söylemektedirler.			,869	
10.Benim için önemli olan insanlar (DP)'ni kullanmam gerektiğini düşünüyorlar.			,852	
11.Şirketimizin üst düzey yöneticileri (DP)'nin kullanımında yardımcı olmuştur.			,676	
12.Genel olarak şirketimiz (DP)'ini kullanımını desteklemiştir.			,705	
14.(DP)'lerini kullanmak için gerekli uzman bilgiye sahibim.				,721
15.Denetim programının kullanım sorunu çıktığında satıcın her zaman yardım etmektedir.				,777
16.(DP)'lerini kullanmak için ihtiyaç halinde teknik ekibe ulaşmakta zorluk çekmiyorum.				,852

Toplam Açıklanan Varyans Oranı: % 77,70 Çözüm (Extraction) Yöntemi: Temel Bileşenler Analizi Rotasyon Yöntemi: Kaiser Normalizasyonu ile Varimax

3.2. Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan faktör dağılımına uygun olarak, her bir değişkenin alfa katsayılarına bakılmıştır. Faktör analizleri sonucunda ortaya çıkan ve

aşağıda Tablo 3'te verilen değerlerin oldukça tatmin edici düzeyde olduğu görülmüştür. Literatürde güvenilirlik analizi sonucunda ortaya çıkan değerlerin kabul edilebilir seviyede olabilmesi için alfa değerinin en az 0,6 olması gerektiği (Bagozzi ve Yi, 1988, s.25) belirtilmektedir.

Tablo 3. Güvenilirlik Analizi Sonuçları Bağımsız, Bağımlı Değişkenlere İlişkin Soru Adetleri ve Alpha Katsayıları

Değişken Adı	Soru Adedi	Analizde Çıkarılan Soru Adedi	Çıkarılan Soru No:	Alfa Katsayısı (α)
1. Program Kullanma Yeterliliği	4	-	-	,9420
2.Kolaylaştırıcı Faktörler	4	-	-	,8022
3. Sosyal Etki	4	-	-	,9521
4.Performans Beklentisi	3	1	13.Performans beklentisi	,8981
5.Potansiyel Fayda	3	1	21.Potansiyel Fayda	,9722
Toplam	18	2		-

3.3. Korelasyon Analizi

Tablo 4'de araştırma konusuna ait değişkenlerin korelasyon katsayıları, ortalamaları ve standart sapma değerleri yer almaktadır. Analiz aşamasında, bağımsız değişkenler ilk sıralarda olmak üzere sıralanmış daha sonrada bağımlı değişken değerlemeye alınmıştır.

Tablo 4. Korelasyon, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişkenler	Ortalama	Std. Sapma	Cevap Say.					
1. Kullanım Yeterliliği	3,0769	,95473	104	1				
2. Kolaylaştırıcı Faktörler	3,6415	,82377	106	,206*	1			
3. Sosyal Etki	3,8215	,69269	106	,203*	,424**	1		
4. Performans Beklentisi	3,7491	,83512	106	-,056	,292**	,386**	1	
5. Potansiyel Fayda	3,9245	,85484	106	,276**	,526**	,490**	,493**	1

** Korelasyon, $\rho=0,01$ seviyesinde anlamlı (çift yönlü),* Korelasyon, $\rho=0,05$ seviyesinde anlamlı (çift yönlü)

3.4. Regresyon Analizi ve Hipotez Testleri

$$\text{Model 1: } Y_1 = \beta_0 + \beta_1.X_1 + \beta_2.X_2 + \beta_3.X_3 + \beta_4.X_4 + \beta_5.X_5$$

Tablo 5'te görüleceği gibi öncelikle performans beklentisi bağımlı değişkeni ile bağımsız değişkenler; program kullanma yeterliliği ve kolaylaştırıcı faktörler model 1. gereği analize tabi tutulmuştur. Analiz neticesinde elde edilen değerler; $R^2 = ,368$ ve $F = 7,825$ ve $\rho < 0,00$ seviyesinde değerler tespit edilmiştir. Açıklanan regresyon analizi sonucunda; performans beklentisi ile program kullanma yeterliliği faktörler arasında $\rho < 0,20$, performans beklentisi ile kolaylaştırıcı faktörler arasında ise $\rho < 0,01$ olarak pozitif yönde anlamlı korelasyon bulunmuştur. Ortaya çıkan bu sonuçlar H_1 ve H_3' ün anlamlı kurulduğunu göstermektedir. Yine Tablo 5.'te görüleceği ikinci olarak sosyal fayda bağımlı değişkeni ile performans beklentisi ve kolaylaştırıcı faktörler analize tutulmuştur. Analiz neticesinde elde edilen değerler; $R^2 = ,318$ ve $F = 187064$ ve $\rho < 0,00$ seviyesinde değerler tespit edilmiştir. Açıklanan regresyon analizi sonucunda; sosyal fayda ile program kullanma yeterliliği $\rho < ,193$ anlamsız, sosyal fayda ile kolaylaştırıcı faktörler arasında ise $\rho < 0,00$ olarak pozitif yönde anlamlı korelasyon bulunmuştur.

Tablo 5. Ara Değişkenlerin Bağımlı Değişken Üzerine Etkisi

Değişkenler	Beta (β)	Anlamlılık (p)
H1: Program Kullanma Yeterliliği	,192*	,020
H3: Kolaylaştırıcı Faktörler	,303**	,001
Bağımlı Değişken: Performans Beklentisi		
Adjusted (R ²) R Square = ,368 F = 7,825**		
Değişkenler	Beta (β)	Anlamlılık (p)
H2: Program Kullanma Yeterliliği	,087	,193
H4: Kolaylaştırıcı Faktörler	,341**	,000
Bağımlı Değişken: Sosyal Etki		
Adjusted (R ²) R Square = ,318 F = 18,064**		
Değişkenler	Beta (β)	Anlamlılık (p)
H5: Sosyal Fayda	,466**	,000
Bağımlı Değişken: Performans Beklentisi		
Adjusted (R ²) R Square = ,386 F = 5,622**		
Değişkenler	Beta (β)	Anlamlılık (p)
H6: Performans Beklentisi	,505**	,000
Bağımlı Değişken: Potansiyel fayda		
R ² = 33,518** F = 33,5118**		

** Korelasyon, $\rho = 0,01$ seviyesinde anlamlı (Çift Yönlü)

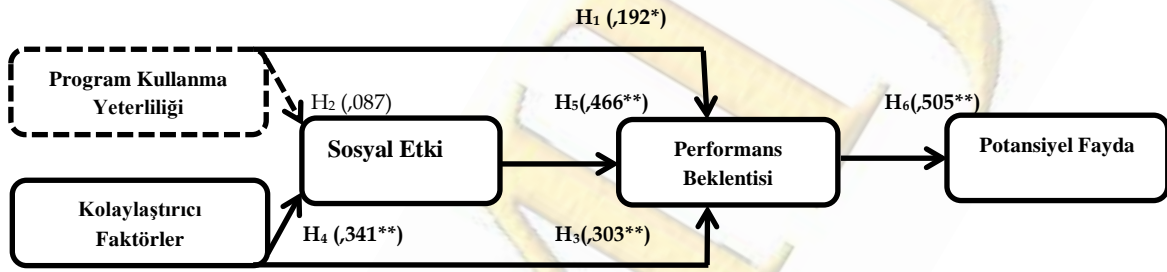
*Korelasyon, $\rho = 0,05$ seviyesinde anlamlı (Çift Yönlü)

Ortaya çıkan bu sonuçlar H₂ hipotezinin desteklenmediği, H₄' ün ise anlamlı kurulduğunu göstermektedir. Üçüncü olarak performans beklentisi bağımlı değişkeni ile sosyal fayda ara değişkeni analize alınmıştır. Analiz neticesinde elde edilen değerler; R² = ,386 ve F = 5,622 ve $\rho < 0,00$ seviyesinde değerler tespit edilmiştir. Açıklanan regresyon analizi sonucunda; performans beklentisi ile sosyal fayda arasında $\rho < 0,00$, potansiyel fayda ile performans beklentisi arasında ise $\rho < 0,00$ anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonuçlar H₅ ve H₆' nün anlamlı kurulduğunu göstermektedir. Pozitif katkıya sahip değişkenler üzerinde karşılaştırma yapıldığında, performans beklentisinin potansiyel fayda ile $\rho < 0,00$

anlam düzeyinde ve 0,505 gibi yüksek bir β değeri ile denetçiler tarafından oldukça önemli görüldüğü ve bu beklentinin denetçilerin faaliyetlerine değer kattığı dolayısıyla denetçilerin görevlerinde hızlı ve verimli olmaları neticesinde verimlilik elde edeceklerini ve denetim yazılımlarını daha fazla kullanmaya niyetlerinin olduğunu göstermektedir. Denetçiler denetim programlarını daha fazla kullanarak gelecekte daha fazla işlerini büyüteceklerini düşünüyorlar. Pozitif katkıya sahip diğer değişkenler üzerinde karşılaştırma yapıldığında, sosyal faydanın performans beklentisi ile $p < 0,00$ anlam düzeyinde ve 0,466 gibi yüksek bir β değeri ile denetçiler tarafından oldukça önemli görüldüğü ve bu beklentinin denetçilerin faaliyetlerine değer kattığı dolayısıyla denetçilerin performans beklentilerini sosyal etkinin önemli düzeyde etkilediği görülmektedir. Elde edilen bulgularda; program kullanma yeterliliği ile sosyal fayda arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı diğer yanda kolaylaştırıcı faktörlerin sosyal fayda ve performans beklentisi ile pozitif, program kullanma yeterliliğinin performans beklentisi ile anlamlı olumlu bir ilişki olduğu görülmektedir. Teknoloji kabul modeli kapsamında değerlendirildiğinde program kullanma yeterliliği ve kolaylaştırıcı faktörler gerçekleştirildiğinde denetçiler tarafından kullanım kolaylığı ve fayda olarak algılanmaktadır. Buna bağlı olarak denetçiler, sosyal içerikli bir tutum sergilemekte, gelecekte denetim programlarını daha fazla kullanma niyeti taşımaktalar ve denetim programlarını kullananlar ve potansiyel kullanıcılar gelecekte de daha fazla bu programlardan fayda bağlı kullanım sağlayacakları belirtmişlerdir.

Tablo 6. Hipotez Sonuçları

HİPOTEZLER	β	ρ (Sig.)	K/R
H1. Program kullanma yeterliliği ile performans beklentisi arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	,192*	,020	KABUL
H2. Program kullanma yeterliliği ile sosyal etki faktörleri arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	,087	,193	RED
H3. Kolaylaştırıcı faktörler ile performans beklentisi arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	,303**	,001	KABUL
H4. Kolaylaştırıcı faktörler ile sosyal etki faktörleri arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	,341*	,000	KABUL
H5. Sosyal etki faktörleri ile performans beklentisi arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	,466*	,000	KABUL
H6. Performans beklentisi ile potansiyel fayda arasında anlamlı pozitif bir ilişki vardır.	,505*	,000	KABUL

Şekil 3. Potansiyel Faydayı Etkileyen Değişkenler

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada denetim faaliyetleri yürüten denetçilerin, bilgi teknolojilerine bağlı olarak geliştirilen, bilgisayar destekli denetim programlarını (BDDP) kullanım düzeylerinin belirlenmesi ve bu programların kullanıma bağlı performans beklentisi ve potansiyel faydanın ölçülmesi hedef alınmıştır. Bu bağlamda teknoloji kullanımının davranışlar üzerinde etkisini araştıran Davis'in (1987) geliştirmiş olduğu Teknoloji kabul modeli (TKM) kapsamında denetçilere uygulanmak üzere literatürden ölçülmüş ve test edilmiş anket sorularının uygulaması gerçekleştirilmiştir. Denetçilerin tutum, niyet ve davranışları beş değişkenle test edilmeye çalışılmıştır. Araştırmamızda, programları kullanma yeteneği, kolaylaştırıcı bağımsız değişkenler ile sosyal fayda ve performans beklentisi ara potansiyel fayda ise bağımlı değişkenler olarak oluşturulmuştur. Tüm bu değişkenlerle, TKM'nin de ölçme hedefine uygun olarak, denetçilerin teknoloji tabanlı potansiyel fayda düzeyleri test edilmiştir.

Bu bağlamda çalışmanın sonuçlarında; ilk olarak sosyal etki, kolaylaştırıcı faktörler ve program kullanma yeterliliğinin performans beklentisi üzerindeki pozitif yönlü etkisinin olduğu görülmüştür. Bu kapsamda çalışmada öne sürdüğümüz düşüncemiz diğer çalışmalarla tutarlılık göstermiştir. Çalışmada ortaya çıkan sonuç; Davis, Bagozzi ve Warshaw, (1989, s.22) belirttikleri gibi bilgi teknolojileri kolaylaştırıcı yöntemlerle ve sıklıkla kullanılırsa teknolojinin faydası görülür ve denetim işletmeleri beklentilerine ulaşabilirler (Davis, 1986, s.8) sonuçları ile uyum içindedir. Buna göre denetçiler denetim programlarından (DP) daha fazla yararlanabilmeleri ve performanslarının artışı için teknolojiyi kullanma becerilerini geliştirmelidirler. Ayrıca çalışmada öne sürmüş olduğumuz üstteki değişkenler arası ilişki (Overton, 1987, s.17) tarafından ve (Venkatesh, Morris, Davis ve Davis, 2003, s.21) yapılan çalışmalarda da görülmektedir. Buna göre kullanılan denetim programlarının hızlı bir geri dönüş süresi sağladığının belirtilmesi denetçilerin performans beklentilerinin sosyal etki, kolaylaştırıcı faktörler ve program kullanma yeterliliğinden pozitif etkilendiği düşüncemizi desteklemektedir. Tüm bu verilere göre; denetim programlarını kullanmaya istekli olduklarını belirten bağımsız denetçilerin, program kullanım düzeylerinin artması durumunda daha güvenilir raporlama yapabilecekleri sonucuna varılmıştır.

Çalışmamızda ele alına bir diğer ilişki; denetçinin performans beklentisine bağlı olarak elde edeceği potansiyel fayda ile ilgilidir. Ortaya çıkan bulguya göre; denetçinin denetimde hız ve verimliliğinin artması ile daha etkili sonuçlar alabileceğini gösteren potansiyel fayda arasında önemli bir bağlantının olduğu görülmektedir. Bu durum denetim programlarının denetçilerin iş hayatında performansları için çok önemli etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuç, literatürde denetçinin verimliliği ve faydası gibi (örneğin; Moorthy, Mohamed, Gopalan, San ve Moorthy, 2011, s.24) bulgularla paralellik göstermektedir. Çalışmamızda cevaplayıcıların önemli bir kısmı (alfa, 9722) seviyesinde ve 493** korelasyon ilişkisinde, bu programları kullanarak denetimdeki hızlarını ve verimliliklerini yükselterek, denetim bulgularında artış sağladıklarını böylece denetim süreçlerinde daha etkili sonuç aldıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç; Özer, Özcan ve Aktaş (2010) tarafından muhasebeciler üzerinde yaptıkları çalışmada belirtildiği gibi potansiyel fayda aynı

zamanda denetimde verimlilik artışı sağlama, iş süreçlerinde hızlilik elde etme ve elde edilen bulgu sayısında artış ile doğrudan ilişkilidir. Sonuçlar; denetçilerin BDDP kullanmaları durumunda potansiyel fayda elde edebilecekleri (Braun ve Davis, 2003, s.20) görüşleri ile de uyum içindedir. Tüm bu sonuçlar; teknoloji kullanım düzeyinin artması ile denetçilerin, elde ettikleri faydaya bağlı olarak, daha çok programları kullanım davranışı sergileyecekleri ve gelecekte bunu sürdürme niyetlerinin olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonunda elde edilen diğer bulguda; bilgisayar destekli denetim programlarının denetimle uğraşanlarca uygulanabilir bilgi teknolojileri olduğu ve bu teknolojilerin de denetimin kalitesini artıracığı sonuçları elde edilmiştir. Ulaşılan bu bulgu literatür ile tutarlılık göstermektedir. Bu durum Stoel, Havelka ve Merhout'un (2012) bilgi teknolojilerinin denetimin kalitesini artıracığına yönelik beklentileri ile uyum içindedir. Bu sonuca karşılık; Merhout (2012) denetimden beklenen faydanın sağlanabilmesi için üstteki faktörlerin yeterli olmayacağını ve bunların dışında ilave faktörlerin de üzerinde durulması gerekliliğine işaret etmiştir. Bu düşünce hemen hemen birçok çalışma için geçerlidir. Çalışmamızda doğal olarak öne sürdüğümüz faktörlerle yetinilmemesi gerekir. Denetimden beklenen faydanın üst düzeyde olması için diğer faktörleri de araştırmak gerekmektedir.

Çalışmada elde edilen bir diğer bulgu ise; denetçilerin denetim programlarını kullanmaya istekli oldukları ancak bu programların kurulum maliyetlerinin yüksekliği denetçilerin bu isteklerini olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır. Aynı sonuç Ahmi ve Kent'nin (2013, s.21) Birleşik Krallık ta yapmış oldukları çalışmada da ortaya çıkmıştır. Bu sonuca bazı kullanıcılar BDDP'nin avantajlarının olduğunu fark etseler de bu uygulamaların maliyetlerinin yüksek olması sebebiyle iş hayatına bu programları sokmaları konusunda çok ta istekli olmadıklarını tespit etmişlerdir. O halde denetim programlarını kullanımında kurulum maliyetlerinin yüksek olması, denetçiler için önemli bir sorun oluşturmaktadır. Ancak kanaatimizce her ne kadar program kurulum maliyetleri yüksek olsa da uzun vadede denetçilerin bu programları kullanma ihtiyacı daha fazla ortaya çıkacaktır ve kullanma becerilerinin artırılması ile elde edilen çıktılar artacak ve program maliyetleri düşecektir. Çalışma sonuçlarında da görüldüğü gibi; denetim programlarının kullanım düzeyinin artması

durumunda maliyet sorunu azalacak, kullanımın artışı ile denetçilerin daha hızlı ve güvenilir raporlama yapabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; denetim programlarını kullanan denetçiler bu görüşümüzü destekler açıklamalar yapmışlardır.

Çalışmada elde edilen bir diğer sonuç; denetçilerin (DP)'ni kullanmada yeterli bilgiye sahip olduklarını ve kullanım sırasında bir sorunla karşılaştığında teknik ekiplere ulaşmada bir zorluk çekmediğini belirterek memnuniyetlerini göstermişlerdir. Literatürde Bachlechner, Thalmann, Manhart ve Bachlechner'nın (2014) yaptıkları çalışmada denetim programlarının denetçinin işi ile ilgili bilgilere hızlı erişimleri için bir ara yüz imkânı tanıdığını bununda iş yükünde azalma meydana getirerek denetimde güven ve memnuniyeti artırdığını belirlemişlerdir. Bu sonuç elde ettiğimiz program kullanma yeterliliği ile sosyal fayda arasındaki potansiyel ilişkisinin doğru kurgulandığını göstermektedir.

Tüm bu sonuçlar; birtakım çekinceler olsa da denetçilerin gelecekte denetim programlarını kullanmaya niyetli olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla denetimde beklenen hızlı ve güvenilir bilgiye ulaşmak için denetim programlarının (DP) kullanılması gerekir. Diğer yanda DP kullanımının oldukça düşük olduğunu söyleyen (Bierstaker, Janvin ve Jordan, 2014, s.6) denetimde verimliliğin artışı bu programların daha fazla kullanılması gerektiğini, bununda potansiyel fayda sağlayacağını (Braun ve Davis, 2003, s.20) ifade ederler. Elde ettiğimiz sonuçları destekleyen bir diğer çalışma; denetçilerin denetim programlarını kullanmaları durumunda yüksek derecede rahatlık elde edeceklerini belirten Braun ve Davis'in (2003) çalışmalarıdır. Yazarlar daha fazla verim alabilmek için program kullanımı alanında yetişmiş ve iyi eğitilmiş personellere ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

Denetçilerin performanslarının artışı ile ilgili olarak sosyal sorumluluk anlayışı ve program kullanma yeterliliği arasındaki ilişki ilişkilendirmişlerdir. Ayrıca kolaylaştırıcı faktörler ile sosyal fayda arasında, 341^{**}(⁴) seviyesinde, kolaylaştırıcı faktörler ile performans beklentisi arasında olumlu ve anlamlı, 303^{**} seviyesinde pozitif bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Bu analizde program kullanma yeterliliğine

⁴ 0.01 anlamlılık seviyesinde anlamlı olan korelasyon değeri için (**) işareti, 0.05 anlamlılık seviyesinde anlamlı olan p değerlerine tek yıldız (*) konulmaktadır.

sahip olma ile sosyal fayda arasında olumlu bir ilişki olmadığı ancak meslek mensubu denetçilerin ne kadar çok denetim programlarını kullanabilme kabiliyeti olursa o ölçüde denetim performanslarının (,192*) artacağı görülmektedir. Bu aşamada dikkate değer diğer bir ilişki denetçinin iş hayatındaki çevresel bağlantıların ve yönlendirmelerin performans beklentisi üzerinde, 466** seviyesinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu durum denetçilerin üst ve astlarının yönlendirmeye ve bilgi paylaşımına açık olduklarını göstermektedir. O halde denetçi meslek mensupları arasında bilgi paylaşımının olduğu bununda denetim programlarından beklenen potansiyel faydayı artıracacağı sonucuna varılır. Tüm bu sonuçlar; denetim alanında kullanılan programların meslek mensuplarınca gelecekte daha fazla kullanılacağı sonucuna varılmıştır.

5. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI

Bu çalışma, muhasebe denetim faaliyetleri ile uğraşan bağımsız denetçilerin denetimlerinde elde etmeyi bekledikleri faydanın ne olduğu ve elde edilen faydanın davranışa ne ölçüde dönüştüğü yönündeki davranışları ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Hazırlanan modelde; iki bağımsız değişken, iki ara değişken ve bir bağımlı değişken belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda denetçilerin potansiyel fayda elde etmelerinde, yani mevcut denetimlerde ve gelecekteki denetimlerde denetim veri ve güvenilirliğini sağlamada, beklenen performans artışının çok önemli olduğu görülmüştür. Ankete cevap veren meslek mensubunun sayısının azlığı bu sonuç için bir kısıt oluşturmaktadır. Bu sonucun genelleşebilmesi için gelecek çalışmalarda daha fazla meslek mensuplarına ulaşılması gerekmektedir.

Araştırmaya kısıt oluşturan konulardan bir diğer unsur; denetim programlarının kurulum maliyetidir. Ayrıca bu programların kullanım bilgisi eksikliği, denetim standartlarının uyumlaştırılmasında geçen uzun süre, denetçilerin araştırma sonuçlarında da görüldüğü gibi ortalama yaşın üstünde olmaları teknoloji destekli potansiyel fayda elde etmek için önemli bir engel olabileceği kısıtları oluşturmaktadır. Yapılan analiz sonuçlarında, üstteki kısıtların çoğunun dikkate alınmaması durumunda, potansiyel faydaya bağlı teknolojiye olumlu bakış ve kullanma niyetini olumsuz etkileneceği görülmektedir.

Türk bağımsız denetçilerinin bakış açılarını ortaya koyan bu çalışma ile elde edilen sonuçlar her ne kadar güvenilir verilere dayalı olarak hazırlansa da bu sonuçların daha da geneli yansıtılması için uygulama sayısının artırılması ve bu uygulamanın birkaç Ülkede de yapılması gerekir.

KAYNAKLAR

Ahmi, Aidi., & Kent, Simon. (2013). The Utilisation Of Generalized Audit Software (GAS) By External Auditors. *Managerial Auditing Journal*, Vol. 28 No. 2, pp. 88-113.

Atkinson, Curtist. (1946). Significant Contributions of Modern Internal Auditing to Management. *The Accounting Review*, Vol. 2, no. 2.

Ajzen, Icek., & Fishbein, Martin .(1980). *Understanding Attitudes And Predicting Social Behavior*. Prentice-Hall.

Ajzen, Icek (2002). Perceived Behavioral Control, Self-Efficacy, Locus Of Control, And The Theory Of Planned Behavior". *Journal Of Applied Social Psychology*, 32(4): 665-683.

David T. (1987). A Computer-Assisted Emergency Department Chart Audit. *Annals Of Emergency Medicine*, January, Volume 16, Issue 1, Pages 68-72.

Bachlechner , D., & Thalman, S., & Manhart, M. (2014), Auditing Service Providers: Supporting Auditors In Cross-Organizational Settings, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 29 No. 4, 2014 Pp. 286-303 DOI 10.1108/Maj-05-2013-0861.

Bierstaker, James., & Janvrin. D., & Lowe, D. J. (2014). What Factors Influence Auditors' Use Of Computer-Assisted Audit Techniques?. *Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting*, 30, 67-74.

Braun, L.Robert., & Davis, E. H. (2003). Computer-Assisted Audit Tools Abd Technlques:Analysis And Perspectives, *Managerial Auditing Jurnal*, 18/9 725-731.

Bagozzi , Richard P. Yi, Youjae.(1988), On the evaluation of structural equation models,*Journal of the Academy of Marketing Science*, Volume 16, pages74-94.

Bagozzi, R.P. & Warshaw, P.R. (1989), User Acceptance Of Computer Technology: A Comparison Of Two Theoretical Models. *Management Science*, Vol. 35 No. 8, pp. 982-1002.

Shih, Y.Y., & Fang, K. (2004). Planned Behavior To Study Internet Banking Ġn Taiwan. *Internet Research*, 14(3): 213-223. Pp. 982-1002.

Davis, F.D. (1986). *A Technology Acceptance Model For Empirically Testing New End-User Davis*, Massachusetts Institute of Technology, Sloan School of Management.

Davis, F.D. (1993). User Acceptance Of Information Technology: System Characteristic, User Perceptions And Behavioral Impacts. *International Journal Of Man-Machine Studies*, S. 38, Ss. 475-487.

Davis, F.D., & Bagozzi, R.P., & Warshaw, P.R. (1989). User Acceptance of Computer: A Comparison Of Two Theoretical Models. *Management Science*, Vol. 35 No. 8, pp982-102

- Debreceňy, R., & Lee, S., Neo, W., & Toh, J.S. (2005). Employing Generalized Audit Software in The Financial Services Sector Challenges And Opportunities. *Managerial Auditing Journal*, DOI: 10.20491/isarder.346.
- Hansen, James V., & Messierjr .W. F. (1986). A Knowledge-Based Expert System For Auditing Advanced Computer Systems. *European Journal Of Operational Research*, Volume 26, Issue 3, September 1986, Pages 371-379.
- Karahanna, E., & Sraub D. W. (1999). The Psychological Origins Of Perceived Usefulness And Ease-Of-Use. *Information & Management*, Vol. 35, Ss. 237-250.
- Kim, H.J., & Kotb, A., & Eldaly, M. K. (2016). The Use Of Generalized Audit Software By Egyptian External Auditors The Effect Of Audit Software Features. *Journal Of Applied Accounting, Research*, Vol. 17 No. 4, Pp. 456-478.
- Liang, D., & Lin, F., & Wu, S. (2001). Electronically Auditing Edp Systems With The Support Of Emerging Information Technologies. *International Journal Of Accounting Information Systems*, 2. 130-147.
- Malhotra, Y., & Galletta, D.F. (1999). Extending The Technology Acceptance Model To Account For Social Influence: Theoretical Bases And Empirical Validation. *Proceedings of the 32nd Annual Hawaii International Conference on System Sciences*, Florida Atlantic University, Boca Raton, FL, 5-8 January, p. 1006. Management, Massachusetts Institute Of Technology, Cambridge, Ma.
- Mathieson, K. (1991). Predicting User Intentions: Comparing The Technology Acceptance Model With The Theory Of Planned Behavior. *Information Systems Research*, 2(3), 173-191.
- Mokhitli, M., & Kyobe, M. (2019). Examining Factors that Impede Internal Auditors from Leveraging Information Technology for Continuous Auditing. *Conference on Information Communications Technology and Society, (ICTAS)*, ISBN 978-1-5386-7365-2/19/\$31.00 ©2019 IEEE.
- Moorthy, M. K., & Mohamed, A. S. Z., & Gopalan, M., & San, L. H. (2011). The Impact Of Information Technology On Internal Auditing. *African Journal of Business Management*, 5(9), 3523-3539.
- Nart, S., ve Okutan, S. (2015). Yeniliklere Uyum Ve Mobil Ticaret: Tüketicilerin Mobil Alışverişe Yönlendirilmeleri Nasıl Sağlanabilir?. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Yıl: 2015 Cilt: 6 Sayı: 11.
- Oktal, Ö. (2013). Kullanıcıların Bilgi Sistemini Kabulünü Etkileyen Faktörlerin UTAUT Perspektifinden İncelenmesi. *H.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 31, Sayı 1, S. 153-170. Doi: 10.17065/Huniibf.103660 Overton.
- Özer, G., ve Özcan, M., Aktaş, S. (2010). Muhasebecilerin Bilgi Teknolojisi Kullanımının Teknoloji Kabul Modeli (TKM) ile İncelenmesi. *Journal Of Yasar University*, 3278 - 3293.

Sheppard, B. H. & Hartwick, J., &Warshaw, P.R. (1988). The Theory Of Reasoned Action: A Meta-Analysis Of Past Research With Recommendation For Modification And Future Research. *Jurnal of Consumer Research*, 15(3),325-343.

Stoel, D., & Havelka, D., & Merhout, J. W. (2012). An Analysis Of Attributes That İmpact Information Technology Audit Quality: A Study Of IT And Financial Audit Practitioners. *International Journal of Accounting Information Systems*, 13 - 60-79.

Singleton, T. (2006). Generalized Audit Software: Effective And Efficient Tool For Today's It Audits. *Information Systems Control Journal*, Vol. 2, Pp. 1-3.

Uzun, E., ve Yıldırım, A., ve Özden, M. Y. (2013). Students' Perceptions About Learning Environment Of A Distance Course Based On Technology Acceptance Model: A Descriptive Study. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1, Nisan, ss.201-211.

Venkatesh, V., & Morris, M., & Davis, G. & Davis, F. (2003). User Acceptance of Information Technology: Toward a Unified View. *MIS Quarterly*, 27(3), 425-478.

Wangpipatwong, S. & Chutimaskul, W., & Papisatorn, B. (2008). Understanding Citizen's Continuance Intention Use E-Government Website: A Composite View Of Technology Acceptance Model And Computer Self-Efficacy. *The Electronic Journal Of E-Government*, 6(1): 55 - 64.

Zengin, A., Özkil, C. (2017). Teknolojinin Kabulü ve Kullanımı Faktörlerinin Tüketicilerin Mobil Reklam Kullanma Niyetleri Üzerindeki Etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, December, DOI: 10.20491/İSARDER.2017.346

İnternet Kaynakları

https://internet.luca.com.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=189&Itemid=311

Kaynak: Sayıştay/Performans ve Risk Denetim Terimleri/Araştırma/İnceleme/Çeviri Dizisi

<http://www.bdynet.net/BagimsizDenetim-Bagimsiz-Denetim-Yaz%C4%B1%C4%B1m%C4%B1-BDY.aspx>

<https://www.dunya.com/ekonomi/bagimsiz-denetim-039denetim-programi039-ayari-haberi-94431>

Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ (Seri: X, No:22)'De Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, (Seri: X, No: 28) 28 Haziran 2013 Cuma Resmî Gazete Sayı : 28691

Ek: Araştırma Anketi Kaynakları

Ankette yer alan Performans Beklentisi, Sosyal Fayda, Program kullanma yeterliliği değişkenleri (Bierstaker, Janvin ve Jordan, 2014) ten, Potansiyel faydalar değişkeni ise (Braun ve diğ.,2003) ten adapte edilerek hazırlanmıştır.

Braun, R. L. & Davis, H. E. (2003). Computer-Assisted Audit Tools And Techniques: Analysis And Perspectives. *Managerial Auditing Jurnal*,18-9, (725-731).

Bierstaker, J., & Janvin D.L., & Jordan, D. (2014). What Factors Influence Auditors' Use Of Computer-Assisted Audit Techniquis, *Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting*. 30, 67-74.

ETİK KURUL İZİN BELGESİ

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ
03 Haziran 2020

OTURUM SAYISI
2020-03

KARAR NO 58: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünden alınan Muhasebe ve Denetim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Nazlı Bahar ÇAKMAK'ın "Maliyetleme Yöntemlerinin İşletmeleri Fiyat Belirleme Kararları Üzerinde Etkisi, VUK, BOBİ, FRS ve TFRS Karşılaştırmalı Analizi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak görüşme sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Denetim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Nazlı Bahar ÇAKMAK'ın "Maliyetleme Yöntemlerinin İşletmeleri Fiyat Belirleme Kararları Üzerinde Etkisi, VUK, BOBİ, FRS ve TFRS Karşılaştırmalı Analizi" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak anket sorularının, fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Ferudun YILMAZ
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Abamüslim AKDEMİR
Üye

Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ
Üye

Prof. Dr. Ayşe OĞUZLAR
Üye

Prof. Dr. Abdurrahman KURT
Üye

Prof. Gülay GÖĞÜŞ
Üye

Prof. Dr. Alev SINAR UĞURLU
Üye

ANKET FORMU

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ**
**BAĞIMSIZ DENETİMDE DENETİM PROGRAMI KULLANIMI VE MALİYETLEME YÖNTEMLERİNİN
İŞLETMELERİN FİYAT BELİRLEME KARARLARI ÜZERİNE ETKİSİNİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME
ANKETİ**

Bu anket formu, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnegöl İşletme Fakültesi Muhasebe ve Denetim Yüksek Lisans Programı tarafından yürütülmekte olan “Maliyetleme Yöntemlerinin İşletmelerin Fiyat Belirleme Kararları Üzerine Etkisi; VUK, BOBİ FRS ve TFRS Karşılaştırmalı Analizi” konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgilidir.

Anketin amacı, maliyetleme yöntemlerinin, işletmelerin fiyat belirleme kararları üzerindeki etkilerini araştırmak ve işletme için hangi maliyetleme yönteminin, fiyat belirlemede daha etkin olduğunu tespit ederek bağımsız denetçilerin, denetimde program kullanım düzeylerini belirlemektir.

Anket sonuçları, araştırmamıza katılan bağımsız denetçilere istenildiği ve adres belirtildiği takdirde e-posta yoluyla gönderilecektir. Çok değerli katkılarınız için teşekkürlerimizi sunar, işlerinizde başarılar dileriz.

Nazlı Bahar ÇAKMAK

Yüksek Lisans Öğrencisi

naz@verdetta.com.tr

Tel: 0 (224) 256 54 78 dahili: 15

Doç. Dr. Orhan BOZKURT

Danışman

obozkurt@uludag.edu.tr

Örnek İşaretleme: Soru: Anketin faydalı olacağına inanıyorum.

0: Fikrim Yok 1: Kesinlikle Katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle Katılıyorum

I. Bölüm:

Asağıdaki işinizle ilgili düşünceler hakkındaki görüşlerinizi belirtiniz. Performans Beklentisi		
0: Fikrim Yok 1: Kesinlikle Katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle Katılıyorum		
1	İş yerinde kullandığım denetim programının (DP) iş hayatımda yararlı olacağını düşünüyorum.	0 1 2 3 4 5
2	Denetim programı (DP), görevlerimi daha hızlı gerçekleştirmemi sağlıyor.	0 1 2 3 4 5
3	Denetim programını (DP) kullanmak verimliliğimi artırıyor.	0 1 2 3 4 5
4	Eğer (DP) daha çok kullanırsam, işimde yükselme şansımı artıracam.	0 1 2 3 4 5
Program (DP) Kullanma Yeteneği		
5	Kullandığım denetim programının (DP) kullanımı açık ve anlaşılırdır.	0 1 2 3 4 5
6	(DP)'ni kullanarak uzmanlaşmak benim için kolaydır.	0 1 2 3 4 5
7	(DP) uygulamalarını anlamak zordur.	0 1 2 3 4 5
8	(DP)'ni çalıştırmayı öğrenmek benim için kolaydır.	0 1 2 3 4 5
Sosyal Fayda		
9	Bana yön veren yöneticiler (DP)'ni kullanmam gerektiğini söylemektedirler.	0 1 2 3 4 5
10	Benim için önemli olan insanlar (DP)'ni kullanmam gerektiğini düşünüyorlar.	0 1 2 3 4 5
11	Şirketimizin üst düzey yöneticileri (DP)'nin kullanımında yardımcı olmuştur.	0 1 2 3 4 5
12	Genel olarak şirketimiz (DP)'ni kullanımını desteklemiştir.	0 1 2 3 4 5
Bireysel Faktörler		
13	(DP)'larımı kullanmak için ihtiyaç halinde teknik ekibe ulaşmakta zorluk çekiyorum.	0 1 2 3 4 5
14	(DP)'larımı kullanmak için gerekli uzman bilgiye sahibim.	0 1 2 3 4 5
15	Denetim programının kullanım sorunu çıktığında satıcının bir yetkilisi çözüm konusunda her zaman yardım etmektedir.	0 1 2 3 4 5
16	(DP)'larımı kullanmak için ihtiyaç halinde teknik ekibe ulaşmakta zorluk çekmiyorum.	0 1 2 3 4 5
Potansiyel faydalar		
17	Denetim faaliyetlerimde denetim programını kullanarak; • Denetimdeki hızımı ve verimliliğimi artırdım	0 1 2 3 4 5
18	• Denetim süreçlerinde daha etkili sonuç aldım	0 1 2 3 4 5
19	• Denetim bulgularında artış meydana geldi	0 1 2 3 4 5
20	• Daha kullanılabilir bulgular elde ettim	0 1 2 3 4 5
21	• Problemler hakkında açık çözümler ürettim	0 1 2 3 4 5

II. Bölüm:

0: Fikrim Yok 1: Kesinlikle Katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle Katılıyorum							
Asağıdaki işinizle ilgili düşünceler hakkındaki görüşlerinizi belirtiniz.							
1	İşletmelerin Fiyat belirlerken maliyetleme yöntemlerini dikkate aldığını düşünüyorum.	0	1	2	3	4	5
2	Maliyetleme yöntemlerinin işletmelerin fiyat belirleme politikaları üzerindeki etkisi büyüktür.	0	1	2	3	4	5
3	Mal veya hizmetin maliyetini saptamak, fiyat belirlemede en önemli unsurdur.	0	1	2	3	4	5
4	İşletmeler fiyat belirlerken maliyet analizi yapmak zorundadırlar.	0	1	2	3	4	5
0: Fikrim Yok 1: Kesinlikle Katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle Katılıyorum							
1	Maliyet Kontrolü karlılık oranlarının saptanmasında önemli bir rol oynar.	0	1	2	3	4	5
2	İşletmenin fiyat belirlerken kullandığı maliyetleme yöntemlerine göre finansal tablo kullanıcıları açısından BOBİ FRS'na/TFRS'na göre raporlama daha gerçek ve ihtiyaca uygundur.	0	1	2	3	4	5
3	VUK'na ile karşılaştırıldığında, BOBİ FRS/TFRS'na göre hazırlanan mali tablolar, kullanıcılarının daha güvenilir ve ekonomik karar almasını sağlar.	0	1	2	3	4	5
4	Bağımsız denetime tabi olan işletmeler, BOBİ FRS'na veya TFRS'na göre muhasebe kaydı tutmaktadırlar.	0	1	2	3	4	5
0: Fikrim Yok 1: Kesinlikle Katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle Katılıyorum							
1	Kamu Gözetim Kurumu BOBİ FRS ve TFRS hakkında işletmeleri yeterli olarak bilgilendirmektedir.	0	1	2	3	4	5
2	Kamu Gözetim Kurumu BOBİ FRS ve TFRS hakkında Bağımsız Denetçileri yeterli olarak bilgilendirmektedir.	0	1	2	3	4	5
3	Bağımsız denetçilerin her yıl kredi toplamak için aldığı eğitimler, bağımsız denetim mesleğine katkı sağlamaktadır.	0	1	2	3	4	5
4	Bağımsız denetimde kullanılan programlar BOBİ FRS ve TFRS'ye uygun olarak işlem yapmaktadır.	0	1	2	3	4	5
0: Fikrim Yok 1: Kesinlikle Katılmıyorum 2: Katılmıyorum 3: Kararsızım 4: Katılıyorum 5: Kesinlikle Katılıyorum							
1	Bağımsız denetim programlarındaki denetim çalışma kayıtları, biçim, içerik ve kapsam olarak yeterlidir.	0	1	2	3	4	5
2	Bağımsız denetim programları, bir bağımsız denetimi baştan sona tamamlayacak niteliktedir.	0	1	2	3	4	5
3	Bağımsız denetime tabi işletme; BOBİ FRS veya TFRS göre maliyetleme yöntemlerinin kullanılmadan kayıt yapılması denetim görüşünü etkilemektedir.	0	1	2	3	4	5
4	İşletmenin maliyetleme yöntemleri, bağımsız denetçi tarafından, kilit denetim konusu olarak seçilebilir.	0	1	2	3	4	5
İşletmelerinizde aşağıdaki Maliyet yöntemlerinden hangisi daha çok kullanılmaktadır?							
1	Tam Maliyet Yöntemi	☐					
2	Normal Maliyet Yöntemi	☐					
Asağıdaki Maliyet yöntemlerinden hangisinin; işletmelerin fiyat belirleme kararları üzerinde daha etkin bir yöntem olduğunu düşünüyorsunuz?							
1	Tam Maliyet Yöntemi	☐	☐	☐	☐	☐	
2	Normal Maliyet Yöntemi	☐	☐	☐	☐	☐	

III. GENEL BİLGİLER

Bulunduğunuz İl:			
Ünvanınız:		Kıdemli denetçi	
Sorumlu ortak baş denetçi		Denetçi	
Baş denetçi		Denetçi yardımcısı	
Yaşınız :.....	Cinsiyetiniz: Bay Bayan.....		
Eğitim durumunuz:	Lisans:.....	Yüksek Lisans:.....	Doktora:.....
Denetim Şirketi Büyüklüğü:	Büyük 4:..... Yerel:.....	Ulusal :.....	Bölgesel :.....
Yıllık gerçekleştirdiğiniz denetim sayınızı belirtiniz:			
Ruhsat türünüz:	YMM	SMMM.....	
Muhasebeye mesleki tecrübeniz (Toplam yıl) (Denetimde geçen süreler haric)			
Denetçi olarak mesleki tecrübeniz (Toplam yıl) (Muhasebeye geçen süreler haric)			
Mail adresiniz:			

Ankette yer alan Performans Beklentisi, Program Kullanma Yeteneği, Sosyal Fayda, Bireysel Faktörleri değişkenleri (Bierstaker ve diğ., 2014) ten, Potansiyel faydalar değişkeni ise (Braun ve diğ.,2003) ten adapte edilerek hazırlanmıştır.

Braun,Robert L. And Davis,Harold E.,(2003), Computer-assisted audit tools and techniques: analysis and perspectives,Managerial Auditing Jurnal,18-9, (725-731)

Bierstaker,J.,Janvin D.,Lowe, D.Jordan., (2014), What factors influence auditors' use of computer-assisted audit techniques,Advances in Accounting, incorporating Advances in International Accounting,30, 67-74.